

Filozofia literaturze – o poglądach starożytnych filozofów

1. Cele lekcji

a) Wiadomości

Uczeń:

- wyjaśnia etymologię słowa „filozofia”,
- zna główne kierunki i przedstawicieli filozofii antycznej.

b) Umiejętności

Uczeń potrafi:

- wyjaśnić, na czym polega specyfika i istota filozofii,
- czytać ze zrozumieniem teksty filozoficzne,
- wskazać związki między filozofią a literaturą,
- dyskutować na tematy filozoficzne, dotyczące szczególnie sensu życia ludzkiego i szczęścia,
- formułuje własne zdanie, konfrontując je z poglądami filozofów antycznych.

2. Metoda i forma pracy

Metody podające – wykład i pogadanka

Praca z tekstem

Praca w grupach

3. Środki dydaktyczne

Podręcznik K. Mrocewicza *Przeszłość to dziś*

Antologia tekstów filozoficznych opracowana przez B. Markiewicz *Od filozofów jońskich do Pascala*

Słowniki i leksykony terminów filozoficznych

4. Przebieg lekcji

a) Faza przygotowawcza

Lekcja rozpoczyna się pogadanką na temat, czym jest filozofia. Należy w niej podkreślić częste związki filozofii z literaturą piękną oraz wyjaśnić etymologię słowa „filozofia”.

Nauczyciel wyjaśnia, iż celem lekcji będzie poszukiwanie odpowiedzi na pytanie: Jaką prawdę o świecie uznawali starożytni?

Chodzi o uświadomienie młodzieży, że filozofia wynika z zastanawiania się nad światem i człowiekiem oraz że myślenie mitologiczne wyprzedza powstanie filozofii.

b) Faza realizacyjna

Aby przybliżyć uczniom problemy, którymi zajmuje się filozofia, proponuję – wzorem lekcji *Główne działy filozofii* w książce *Pochwała ciekawości. Poradnik dla nauczycieli filozofii, języka polskiego, wiedzy o kulturze i historii* – napisanie na tablicy pytań, na które odpowiadają poszczególne działy filozofii, np. „Dlaczego istnieje raczej coś, niż nic?” – ontologia, „Czy nasze zmysły nas łudzą?” – epistemologia, „Które czyny mają wartość moralną?” – aksjologia.

1. Nauczyciel wyjaśnia terminy i omawia, w formie wykładu, poszczególne dyscypliny filozoficzne: ontologię (metafizykę), etykę, estetykę, aksjologię, logikę, epistemologię. Niektóre zwięzłe definicje uczniowie znajdą w podręczniku z serii *Przeszłość to dziś*.
2. Prowadzący zajęcia dzieli klasę na sześć grup. Każda otrzymuje zadanie scharakteryzowania na podstawie tekstów źródłowych i podręcznika (Wszystkie fragmenty do analizy, o ile nie wskazano inaczej, pochodzą z pozycji bibliograficznej nr 2.) poglądów na temat szczęścia wybranej szkoły filozoficznej. Uczniowie wypełniają tzw. receptę na szczęście zamieszczoną w karcie pracy ucznia (załącznik a). W czasie wykonywania zadania nauczyciel przygląda się pracy poszczególnych zespołów i zwraca uwagę, aby pojawiły się niezbędne terminy filozoficzne takie jak: cnota, idea, eudajmonia, forma, materia, zasada złotego środka.

Grupa I

Sokrates

Analiza fragmentów *Wiem, że nic nie wiem, Cnota jest mądrością*

Grupa II

Platon

Analiza fragmentów *Ludzie w jaskini, Miłość idealna*

Grupa III

Arystoteles

Analiza fragmentu *Szczęście*

Grupa IV

Epikurejczycy

Analiza fragmentu Epikura *Listu do Menoikeusa*

Grupa V

Stoicy

Analiza fragmentu *Rozmyślań* Marka Aureliusza (w podręczniku z serii *Przeszłość to dziś*) i Seneki *Listów moralnych do Lucyliusza*

Grupa VI

Cynicy i Sceptycy

Analiza fragmentów *Zarysy pyrrońskie* oraz hasła ze słowników filozoficznych i notki z podręcznika do języka polskiego

3. Po zakończeniu pracy w grupach liderzy prezentują wnioski zebrane w tzw. receptie na szczęście, a pozostali uczniowie notują.

c) Faza podsumowująca

W ramach podsumowania można przeprowadzić krótką dyskusję na temat aktualności omówionych doktryn filozoficznych.

5. Bibliografia

1. Markiewicz B., *Od filozofów jońskich do Pascala. Wybór tekstów. Książka pomocnicza do filozofii dla szkół średnich*, WSiP, Warszawa 1999.
2. Mrocewicz K., *Przeszłość to dziś. Literatura, język, kultura*, cz. 1, klasa II liceum i technikum, Stentor, Warszawa 2004.
3. *Pochwała ciekawości. Poradnik dla nauczycieli filozofii, języka polskiego, wiedzy o kulturze i historii*, Znak, Kraków 2003.

6. Załączniki

a) Karta pracy ucznia

RECEPTA NA SZCZĘŚCIE WEDŁUG STAROŻYTNYCH FILOZOFÓW
Filozof/ doktryna filozoficzna/ szkoła
najważniejsi przedstawiciele (dotyczy kierunków filozoficznych)
<u>Pytania pomocnicze do tekstów i opracowania przygotowanych materiałów:</u>
W czym jest upatrywane szczęście, jaka jest jego istota według
Filozof/ doktryna filozoficzna/ szkoła
Czy istnieją jakieś warunki zaistnienia szczęścia (zewnętrzne, wewnętrzne)?
Rozważ w analizowanym kontekście problem: szczęście a wolność człowieka, perspektywy religijne.
Jak osiągnąć szczęście (drogi, metody)?
Jaką rolę przypisuje się w tym przypadku filozofii?
Przedstaw główne tezy filozofa/ kierunku?
Czy któryś z wyrażonych poglądów jest ci bliski?

b) Zadanie domowe

Wypisz znane ci przykłady dzieł literackich zainspirowanych poznanymi na lekcji kierunkami filozoficznymi.

7. Czas trwania lekcji

2 x 45 minut

8. Uwagi do scenariusza

Lekcja przeznaczona jest dla klasy pierwszej liceum ogólnokształcącego z rozszerzonym programem języka polskiego w ramach realizacji ścieżki edukacja filozoficzna.